

**Рішення
спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії Сергій УЗУНОВ, 1987 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2012 році закінчив Одеський державний університет внутрішніх справ, де отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію юрист, здійснює адвокатську діяльність, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від 10 лютого 2025 року № 334-10, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **ХАРИТОНОВА Євгенія**, д.ю.н., професора, завідувача кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **ТОКАРЕВОЇ Віри**, к.ю.н., доцентки, доцентки кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

МАТІЙКА Миколи, к.ю.н., доцента, доцента кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: **ГРИНЬКО Світлани**, д.ю.н., професорки, завідувачки кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова;

ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК Ірини, д.ю.н., професорки, завідувачки кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету,

на засіданні 15 березня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Сергію УЗУНОВУ на підставі

публічного захисту дисертації «Договір про управління спадщиною за цивільним правом України» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – **Ірина ДАВИДОВА**, д.ю.н., професорка, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є кваліфікованою науковою працею, у якій вперше у вітчизняній цивілістичній доктрині запропоновано концептуальний підхід до формулювання договору про управління спадщиною за цивільним правом України.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

визначено, що застосування норм Глави 70 «Управління майном» ЦК України в якості загальних до правового регулювання відносин, що виникають із договору про управління спадковим майном, сприятиме більш якісному управлінню спадщиною, оскільки управителем спадкового майна буде призначатися особа зі статусом суб'єкта підприємницької діяльності. Крім того, інститут довірчого управління майном містить способи контролю за діяльністю управителя та визначає його відповідальність за порушення інтересів вигодонабувачів;

сформульовано авторську редакцію статті 1285 ЦК України та запропоновано викласти її наступним чином:

«1. Якщо у складі спадщини є майно та/або права, які потребують утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, укладається договір про управління спадщиною, за яким одна

сторона, установник управління, на стороні якого може виступати нотаріус, уповноважена посадова особа органу місцевого самоврядування або виконавець заповіту, за ініціативою осіб, які зацікавлені у збереженні цього майна та/або прав, передає другій стороні (управителеві) на певний строк спадкове майно в управління, а друга сторона зобов'язується за винагороду здійснювати від свого імені управління в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача).

При укладенні договору про управління спадщиною, якщо установнику стало відомо про те, що спадкоємцем є недієздатна особа, установник зобов'язаний отримати письмову згоду на укладення цього договору від органів опіки та піклування за місцем проживання недієздатного спадкоємця.

Нотаріус вживає заходів з управління спадщиною за власною ініціативою, за заявою одного або кількох спадкоємців, виконавця заповіту, органу місцевого самоврядування, органу опіки та піклування або інших осіб, що зацікавлені у збереженні спадкового майна.

2. Управління спадщиною має здійснювати виключно суб'єкт підприємницької діяльності. Особа, яка управляє спадщиною, має право на вчинення усіх необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини протягом терміну дії договору про управління спадщиною. Якщо того вимагають інтереси спадкоємців, то управління спадщиною може передбачати повноваження управителя щодо розпорядження спадковим майном за умови отримання згоди на це установника управління.

3. Особа, яка управляє спадщиною, має право на винагороду за виконання своїх повноважень. Обсяг винагороди може бути визначеним за домовленістю сторін у твердій сумі, але не більше 10 відсотків вартості спадщини. У випадку отримання прибутку від комерційного використання спадщини управляючий спадщиною має право на отримання винагороди, яка визначається домовленістю

сторін, але не може перевищувати десяти відсотків від розміру отриманого прибутку»;

доведено, заходи щодо охорони та управління спадщини повинні вживатися не лише з ініціативи осіб, зацікавлених у збереженні майна (спадкоємці, виконавець заповіту, орган місцевого самоврядування, орган опіки та піклування та ін.), а й з ініціативи нотаріуса. В іншому випадку неприйняття заходів щодо охорони та управління спадщиною може призвести до втрати або пошкодження спадкового майна;

у зв'язку із наявністю законодавчої колізії між положеннями частини 1 статті 1032 ЦК України та частини 1 статті 1285 ЦК України щодо визначення установника управління, запропоновано внести зміни до частини 1 статті 1032 ЦК України і викласти її у наступній редакції: «1. Установником управління є власник майна, якщо інше прямо не передбачено законом»;

запропоновано доповнити частини 3 статті 61 Закону України «Про нотаріат» наступним реченням: «Управитель спадщиною має надавати звіт установникам про результати управління спадщиною не рідше ніж один раз на три місяці»;

визначено, що термін дії договору про управління спадщиною не повинен обмежуватися моментом появи спадкоємців або прийняття ними спадщини, а має бути обумовлений сторонами в тексті договору шляхом вказівки на певну календарну дату або вказівки на подію, яка має неминуче настати;

удосконалено:

положення про те, що управління може здійснюватися за договором про управління спадщиною одним чи кількома спадкоємцями з огляду на зацікавленість їх у збереженні всієї спадкової маси в цілому до моменту визначення індивідуальних часток кожного зі спадкоємців;

тезу про розмір винагороди за договором про управління спадщиною. Враховуючи те, що показником ефективного виконання управителем своїх функцій

є саме отримання прибутку від майна, яке знаходиться в управлінні, запропоновано встановити розмір винагороди управителю у 10% від прибутку, який вдалося отримати внаслідок ефективного управління спадщиною. Якщо метою «управління» є лише підтримання майна в належному стані, забезпеченні його певним захистом, або ж сам характер майна, яке знаходиться в управлінні, не передбачає отримання прибутку як такого, пропонується в договорі про управління спадщиною передбачити винагороду, яка визначається за домовленістю сторін у твердій сумі, але не більше 10 відсотків вартості спадщини;

підстави та порядок відповідальності управителя за договором про управління спадщиною. Так, управитель у зв'язку з виконанням договору управління спадщиною за відсутності його вини відповідає за борги лише за рахунок спадкового майна, переданого в управління. Відшкодування третім особам за рахунок спадкового майна відбувається у разі його вини у невиконанні або неналежному виконанні зобов'язань або у разі виходу за межі повноважень за договором про управління спадщиною. Управитель повинен здійснити страхування своєї професійної відповідальності;

положення про те, що підстави припинення договору довірчого управління (стаття 1044 ЦК України) застосовуються до відносин щодо управління спадщиною, якщо вони не суперечать суті цих відносин. При цьому, не усі з передбачених частиною 1 статті 1044 ЦК України підстав припинення можуть бути застосовані до відносин з управління спадковою масою. Так, підстави, передбачені у пунктах 2, 3, 4, 8, 9 цієї статті, не застосовуються до відносин з управління спадщиною;

положення про необхідність допущення застосування договору про управління майном з метою захисту майнових прав інтелектуальної власності, що стане можливим після внесення змін до положень частини 1 статті 1030 ЦК України, яку запропоновано викласти у наступній редакції: «1. Предметом договору управління майном можуть бути підприємство як єдиний майновий комплекс,

нерухома річ, цінні папери, майнові права, у тому числі майнові права інтелектуальної власності, та інше майно»;

дістало подальшого розвитку:

теза про те, що управління спадщиною є частиною стадії охорони спадкового майна, яка розпочинається з моменту відкриття спадщини незалежно від вжитих заходів щодо охорони спадкового майна нотаріусом, уповноваженою посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування чи виконавцем заповіту;

положення про те, що суб'єктний склад договору про управління спадщиною не може бути підставою для виокремлення цього договору в самостійний вид цивільно-правових договорів, оскільки основною системоутворюючою рисою договорів є їх спрямованість на досягнення певного правового результату, яким у випадку договору про управління спадковим майном є передача правомочностей з управління цим майном від установника управління до управителя. Також обсяг повноважень управителя майном не впливає на кваліфікацію договору про управління спадщиною як самостійного договору;

теза про необхідність вдосконалення чинного цивільного законодавства України шляхом надання заповідачеві права визначати в заповіті особу управителя спадщиною. У цьому випадку засновник управління має враховувати волю заповідача щодо вибору особи управителя;

положення про те, що договір про управління спадщиною повинен укладатися в простій письмовій формі, а якщо об'єктом спадкування є нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості, то такий договір повинен підлягати нотаріальному посвідченню.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН

України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Дисертація виконана українською мовою.

Здобувач має 7 наукових публікацій, зокрема: 3 наукові статті, опубліковані у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, а також 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях:

1. Узунов С.О. Особливості довірчого управління спадковим майном за цивільним законодавством України. *Часопис цивілістики*. 2022. № 47. С. 44- 49. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/47/7.pdf>

2. Узунов С.О. Укладання та виконання договору про управління спадковим майном: практичні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 494-498. URL: http://lsej.org.ua/6_2024/125.pdf

3. Узунов С.О. Порівняльно-правовий аналіз інституту управління спадщиною в зарубіжних правових системах. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 491-497. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/2_2024/71.pdf

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

ХАРИТОНОВ Євгеній, д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», зазначив, що актуальність теми дисертації не викликає сумнівів, про що говорилося під час обговорення на кафедрі, говорив сам здобувач, оскільки питання, пов'язані зі спадком виникають часто і ці питання мають бути врегульовані, тому що не спадщина має дістатися належним спадкоємцям. Підкреслив, що здобувач володіє матеріалом вільно, використав необхідну законодавчу базу, наукові праці, що

дозволило переконливо вибудувати свої аргументи. Підкреслив, що був цікавий момент, на якому наголосила офіційний опонент Гринько, що спочатку викликають сумніви положення, проте в процесі захисту завдяки вдалій аргументації, стають більш переконливими, зазначив, що має на увазі те саме питання, про яке казали - що ті, хто можуть бути управителем майном – чи це має бути спеціалізована, яка займається такою діяльністю, загалом це положення, на думку голови разової спецради, було сумнівним, проте після захисту, все стало на місця. Вказав, що для того критичні зауваження і надаються, щоб дисертант зробив більше акцент відносно цієї категорії, підкреслив, що те саме стосувалося і питання, яке було поставлено після доповіді щодо зарубіжного досвіду, що потрібно було б в роботі звернути більше на це уваги, оскільки є позитивний досвід, зазначив, що якщо цим займаються спеціалізовані організації чи інші юридичні особи, то вони тоді є суб'єктом підприємницької діяльності. Висловив надію, що в подальшому у роботах дисертант зверне на цю проблематику увагу, додасть ургументацію та розкриє питання. Підкреслив, що зауваження не впливає на позитивну оцінку роботи, а говорить про те, що дисертант в процесі дискусії вміє переконувати офіційних опонентів і всіх, хто його слухає, в тому, що його точка зору правильна. Констатував, що є підстави для присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Висловив слова підтримки.

ТОКАРЕВА Віра, к.ю.н., доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у наданій рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що представлена дисертація з усіх аспектів є на часі, у роботі новизна, положення та висновки належним чином обґрунтовані, під час захисту всі були свідками того, як Сергій Опанасович чудово володіє матеріалом дослідження,

впевнено доводить свої висновки та відстоює позиції, які заслуговують на підтримку. Констатувала, що здобувач заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

МАТІЙКО Микола, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклав у наданій рецензії та оголосив під час виступу, у дискусії вказав, що з огляду на зміст дисертаційного дослідження, відповіді Сергія Опанасовича під час захисту, автором було досягнуто мету та завдання, які ставилися в дисертаційному дослідженні, тим самим було підкреслено значущість інституту договору управління спадщиною, не лише в економічному сенсі, а ще раз додатково стверджуючи цінність цивільного права як «частини мистецтва добра та справедливості», на які часто звертається увага. Підсумував, що підтримує все сказане офіційними опонентами та рецензентом, що робота виконана на належному науково-теоретичному рівні і відповідає встановленим МОН вимогам, а автор – Узунов Сергій Опанасович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ГРИНЬКО Світлана, д.ю.н., професорка, завідувачка кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, критичні зауваження виклала у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії вказала, що захист був цікавим, відзначила, що доповідь дисертанта була добре структурована, підкреслила, що здобувач висловив не лише свої висновки, які виносилися на захист, а також добре обґрунтував доцільність та ступінь наукової новизни. Підкреслила обґрунтовані відповіді на питання, які були поставлені членами разової спеціалізованої вченої ради, звернула увагу, що питання та зауваження рецензентів та офіційних опонентів та голови свідчать про

актуальність теми, про її практичне, а не лише теоретичне наукове значення. Підкреслила стосовно відповідей здобувача зазначила, що в ході захисту їй стало зрозуміло завдяки чому здобувач пов'язує тему своєї дисертації саме з підприємницькою діяльністю і значенням саме для забезпечення саме майнових корпоративних прав суб'єктів підприємницької діяльності. Загалом зазначила, що захист показав, що дисертаційне дослідження є завершеною та самостійною науково-дослідною роботою, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного права, а його автор – Узунов Сергій Опанасович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК Ірина, д.ю.н., професорка, завідувачка кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету, критичні зауваження виклала у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що всі присутні є свідками чудового захисту, який є зразковим, підкреслила, що дисертаційна робота Узунова Сергія Опанасовича на тему «Договір про управління спадщиною за цивільним правом України» відповідає усім вимогам чинного законодавства, які ставляться до такого роду робіт, сама дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведеного здобувачем дослідження щодо договору управління спадщиною має значення і для науки цивільного права, і для правозастосовної практики. Зазначила, що публічний захист підтвердив вільне володіння дисертантом матеріалом, вміння відстоювати свої наукові позиції, а висловлені під час публічного захисту зауваження членів разової спеціалізованої вченої ради свідчать про складність досліджуваної проблематики та жодним чином не знижують цінність самої роботи. Констатувала, що підтримує прагнення Узунова Сергія Опанасовича отримати ступінь доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» з галузі знань 08 «Право».

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Сергію УЗУНОВУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Євгеній ХАРИТОНОВ